

## **Utlåtande 2016:80 RI (Dnr 106-931/2015)**

### **Ta krafttag mot våldsbejakande extremism**

Motion (2015:43) av Lotta Edholm och Joar Forsell (båda L)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.  
Motion (2015:43) av Lotta Edholm och Joar Forsell (båda L) om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

**Föredragande borgarrådet Karin Wanngård** anför följande.

#### **Ärendet**

I motion (2015:43) av Lotta Edholm och Joar Forsell (båda L) om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism framhålls att den våldsbejakande extremismens hotar de demokratiska värderingar som utgör grunden för vårt civiliserade samhälle. Motionärerna anser bland annat att en lokal samordnare, som leder det övergripande arbetet, ska inrättas på stadsledningskontoret. Vidare framförs att kommunen omedelbart måste säkra att inga stöd eller lokaler direkt eller indirekt går till våldsbejakande extremism. Motionärerna anser även att stöd till anhöriga och den uppsökande verksamheten behöver förstärkas.

#### **Beredning**

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd,

Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Rådet för mänskliga rättigheter, Stiftelsen Expo, Svenska kommittén mot antisemitism och Fryshusets CIDES-center för information om destruktiva subkulturer.

Rådet för mänskliga rättigheter, Stiftelsen Expo, Svenska kommittén mot antisemitism och Fryshusets CIDES-center för information om destruktiva subkulturer har ej inkommit med svar.

*Stadsledningskontoret* anser att samtliga punkter som motionärerna tar upp kommer att tas om hand inom ramen för arbetet med riktlinjerna för stadens arbete mot våldsbejakande extremism.

*Arbetsmarknadsnämnden* anser att frågan om våldsbejakande extremism är mångfacetterad och svår och kräver en övergripande och samlad strategi för staden som utgångspunkt för stadens åtgärder i frågan.

*Socialnämnden* menar att det pågår ett arbete i staden med den inriktning som motionärerna efterfrågar.

*Utbildningsnämnden* ställer sig positiv till motionens intention att motverka att fler stockholmare rekryteras till våldsbejakande extremism, men anser inte att nämnden har behov av ett särskilt kunskapslyft, då grund- och gymnasieskolan redan har i uppdrag att förmedla en demokratisk värdegrund.

*Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd* delar uppfattningen att samverkan är en viktig utgångspunkt för ett framgångsrikt arbete mot våldsbejakande extremism och ser positivt på det förslag till ansvarsfördelning som redovisas i socialnämndens delstrategi, liksom på finansrotelns förslag till handlingsplaner med tydliga ansvarsområden och bedömer vidare att den lokala samverkan i stor utsträckning kan ske inom befintliga samverkansstrukturer.

*Skärholmens stadsdelsnämnd* anser att de förslag motionärerna framför i stort sammanfaller i det arbete som nu görs inom ramen för strategin mot våldsbejakande extremism.

*Älvsjö stadsdelsnämnd* är positiv till förslaget och menar att de olika delarna på lämpligt sätt kan arbetas in i den stadsövergripande strategin mot våldsbejakande extremism.

## Mina synpunkter

Den våldsbejakande extremismen utgör ett påtagligt hot mot människor och mot den demokratiska samhällsordningen. Därför ska staden agera tydligt för att motverka och förebygga sådana tendenser. Arbetet för att stävja utbredningen av våldsbejakande extremism i vår stad kräver ett samlat agerande inom stadens organisation och en nära samverkan med andra kommuner, den nationella samordnaren och aktörer inom och utom landet.

Motionärerna tar upp ett antal viktiga frågor och förslag. I arbetet med att ta fram riktlinjer för stadens arbete mot våldsbejakande extremism har motionens intentioner beaktats. Kunskapsinhämtning, bland annat genom samarbete inom ramen för den nationella samordnarens arbete med kunskapshus, har stort fokus i stadens riktlinjer. Utbildningsinsatser till stadens medarbetare kommer att genomföras. En lokal samordnare med placering på stadsledningskontoret blir verklighet. Rutiner för att på individnivå kunna hantera avhoppare behandlas särskilt liksom frågan om stöd till anhöriga och drabbade. Gällande frågan om föreningsstöd är det tydligt att föreningar som uppmuntrar till våldsbejakande extremism ska fråntas all typ av stöd i den mån de har sådant.

Stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism sätter ramen för hur staden ska arbeta med dessa angelägna frågor, men arbetet ska också utvecklas och anpassas av stadens nämnder och bolag genom lokala och verksamhetsspecifika handlingsplaner. Riktlinjerna stöds av en bred majoritet av kommunfullmäktiges partier vilket ger styrka åt det kommande arbetet.

#### **Bilagor**

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2015:43) av Lotta Edholm och Joar Forsell (båda L) om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism.

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Kommunstyrelsen** delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2015:43) av Lotta Edholm och Joar Forsell (båda L) om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 4 maj 2016

På kommunstyrelsens vägnar:  
KARIN WANNGÅRD

*Ulrika Gunnarsson*

**Reservation** anfördes av Lotta Edholm (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. bifalla motion (2015:43) av Lotta Edholm och Joar Forssell (båda L) om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism bifalls.
2. därutöver anföras.

Kampen mot våldsbejakande extremism är en överlevnadsfråga för varje demokratiskt samhälle. Sedan Liberalerna skrev den här motionen har en blocköverskridande uppgörelse nåtts om en handlingsplan mot våldsbejakande extremism. Den föreslagna handlingsplanen ligger betydligt närmare ansatsen och förslagen i vår motion än den ligger det dokument som socialnämnden antog för ungefär ett år sedan. Flera av förslagen i motionen har arbetats in i handlingsplanen, vilket vi så klart välkomnar.

Ännu återstår dock ett stort arbete. Stöd till avhoppare och anhängare måste ges konkret. Kunskapen hos stadens personal måste höjas så att insatser kan sättas in tidigt. Och vi efterlyser fortfarande rutiner för att genomlysna föreningar som tar emot stöd från staden för att förhindra att extremism finansieras med skattepengar. Den senaste tidens avslöjanden och debatter har visat på vikten av vaksamhet när det gäller vilka organisationer, personer och värderingar som offentliga myndigheter och företrädare kommer i kontakt med. Vi får inte vara naiva.

Handlingsplanen är en bra början, men ännu finns det mycket att göra om Stockholm ska ta krafttag mot den våldsbejakande extremismen. Vi yrkar därför bifall till motionen.

**Ersättaryttrande** gjordes av Erik Slottner (KD) enligt följande.

Hade jag haft yrkanderätt hade jag yrkat att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2015:43) av Lotta Edholm och Joar Forsell (L) om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism bifalls.
2. Därutöver anföras följande.

Motionen lyfter fram flera viktiga aspekter för att motverka våldsbejakande extremism som dessvärre saknas i den strategi mot våldsbejakande extremism som samtliga partier i kommunstyrelsen, förutom vi kristdemokrater, enats om.

Vi kristdemokrater anser precis som motionärerna att Stockholms stad ska säkerställa att det finns väl kända riktlinjer för vem man kontaktar och hur rättsväsendet ska kopplas in vid misstanke om radikaliserings eller att någon stödjer våldsbejakande extremism. Strategin som föreslagits erbjuder dessvärre inte någon sådan vägledning.

Förslagen att etablera uppsökande verksamhet är något som behöver finnas på plats och samtliga stadens bolag och nämnder som tillhandahåller lokaler eller utdelar

föreningsstöd behöver också omedelbart genomlysas verksamheten och avbryter allt stöd till organisationer där det förekommer våldsbejakande extremism.

Vi välkomnar också förslagen att utreda hur ett lokalt stöd till avhopparverksamhet kan stödjas och utformas. Kristdemokraterna har riktat stark kritik mot majoritetens förslag till strategi mot våldsbejakande extremism, bl. a eftersom den inte innehåller något konkret förslag om specifik avhopparverksamhet, för islamistiska extremister. Det duger inte att hänvisa till en central verksamhet för avhoppare från grov kriminalitet i allmänhet. Fryshuset har exit-verksamhet för högerextrema, och vi anser att det behövs liknande länsgemensam verksamhet för våldsbejakande islamistiska extremister. Det är också positivt att motionären föreslår att staden ska utreda hur ett lokalt anhängarstöd kan utformas. Den förslagna strategin lämnar frågan om hur vi når familj och föräldrar till unga radikaliserade obesvarad och det är undermåligt.

## Remissammanställning

### Ärendet

I motion (2015:43) av Lotta Edholm och Joar Forssell (båda L) om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism framhålls att den våldsbejakande extremismen hotar de demokratiska värderingar som utgör grunden vårt civiliserade samhälle.

Lotta Edholm och Joar Forssell (båda L) föreslår en rad åtgärder.

### Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Rådet för mänskliga rättigheter, Stiftelsen Expo, Svenska kommittén mot antisemitism och Fryshusets CIDES-center för information om destruktiva subkulturer.

Rådet för mänskliga rättigheter, Stiftelsen Expo, Svenska kommittén mot antisemitism och Fryshusets CIDES-center för information om destruktiva subkulturer har ej inkommit med svar.

### Stadsledningskontoret

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 30 oktober 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Riktlinjer för stadens arbete mot våldsbejakande extremism är för närvarande under utarbetande inom stadsledningskontoret. Riktlinjerna syftar till att tydliggöra stadens agerande för att motverka våldsbejakande extremism. Hoten från den våldsbejakande extremismen ställer krav på ökad kunskap, konkreta åtgärder samt en väl utvecklad samordning såväl inom staden som mellan staden och andra berörda aktörer. Stadens agerande ska vara tydligt. Våldsbejakande extremism var helst den visar sig, ska bekämpas. Individer som i Sverige eller i andra delar av världen begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för detta.

Stadsledningskontoret anser att samtliga punkter som motionärerna tar upp kommer att tas om hand inom ramen för arbetet med riktlinjerna.

Stadsledningskontoret anser att motionen därmed är besvarad.

## Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2015 att hänvisa till arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Johanna Sjö m.fl. (M), Hanna Gerdes (L) samt Johan Fälldin (C), *bilaga 1*.

*Ersättaryttrande* gjordes av Ofelia Namazova (KD), *bilaga 1*.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 oktober 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen har tagit del av motionen om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism. Som tidigare framförts i förvaltningens yttrande över remissen "Strategi mot våldsbejakande extremism" (AMN 2015-0198-01.06) anser förvaltningen att frågan om våldsbejakande extremism är svår och mångfacetterad och kräver en övergripande strategi för stadens insatser.

Arbetsmarknadsnämnden bedriver verksamheter där frågor om våldsbejakande extremism kan komma att aktualiseras. Eftersom detta är relativt nytt för förvaltningens verksamheter vill förvaltningen understryka behovet av såväl tydliga samverkanskanaler som ökad kunskap. Förvaltningen har därför i sitt tidigare yttrande (AMN 2015-0198-01.06) välkomnat en stadsövergripande strategin. Vidare ställer sig arbetsmarknadsförvaltningen positiv till de utgångspunkter för en sådan strategi som redovisades i kommunstyrelsens remiss.

Med hänvisning till de förslag som framförs i motionen vill arbetsmarknadsförvaltningen anförda att den strategi mot våldsbejakande extremism som remitterats och behandlats av arbetsmarknadsnämnden (AMN 2015-0198-01.06) omfattar de åtgärder som efterfrågas i motionen.

Enligt remissen från kommunstyrelsen ska Stockholms stads agerande i frågan om våldsbejakande extremism vara entydigt. Våldsbejakande extremism, var helst den visar sig, ska i alla lägen bekämpas. Individer som i Sverige eller i andra delar av världen begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för dessa. Rörelser som stödjer eller stärker politisk eller religiös våldsbejakande extremism ska veta att staden inte accepterar deras denna typ av verksamhet.

Det fortsatta arbetet med en stadsövergripande strategi ska ta sin utgångspunkt i fem punkter:

**1. Rekrytering till våldsbejakande extremism ska motarbetas.**

- Staden ska arbeta aktivt med uppsökande arbete
- Anhöriga och civilsamhälle som vill hindra radikaliserings ska få stöd och kunskap.

- Att stödja civilsamhället är avgörande. De som har en hög trovärdighet och sociala nätverk bör ges goda förutsättningar att möta frågeställningen. Civilsamhället har en stor betydelse både i förebyggande arbete och i avhopparverksamhet.

- En nationell gemensam telefontjänst ska införas.

- Pågående insatser behöver förtydligas.

## **2. Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i hela staden**

- Arbetet med våldsbejakande extremism kan och ska inte begränsas till sociala insatser.

- Medarbetare inom fler verksamhetsområden ska få ökad kunskap. En stadsövergripande strategi behöver inbegripa insatser för att utbilda alla medarbetare.

- Grund- och gymnasieskolan samt vuxenutbildningen behöver involveras i ett aktivt demokratiarbete. Detta kan behöva ges ökat utrymme för att tydliggöra de värderingar som styr icke-demokratiska rörelser inom politik och religion.

## **3. Staden ska utveckla samarbetet med polisen**

- Genom det arbete som sker inom stadens olika verksamheter ska demokratiska värden belysas och kunskap om olika rörelser och individers negativa odemokratiska agerande fångas upp och hanteras i samverkan med rättsvårdande myndigheter, som exempelvis polisen.

- Utgångspunkten för arbetet med en kommande stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism är en ökad samverkan.

- Handlingsplaner med tydliga ansvarsområden ska tas fram.

- En central samordnarfunktion kan komma att prövas.

- Samverkan ska inte bara ske på en central nivå. Även på lokal nivå är det angeläget att kunskap utbyts mellan stadens myndigheter och andra aktörer - inte minst polisen.

- Flera städer i Norden och inom EU håller på att ta fram handlingsplaner. Därför är kunskapsöverföring viktigt.

- Om yttrande- och mötesfrihet riskerar att hotas ska staden i samverkan med rättsvårdande myndigheter bidra till att avstyra hoten.

## **4. Stöd ska ges för att hoppa av och långvarigt lämna destruktiva miljöer**

- Olika frivilligorganisationer kommer att kunna bidra till att människor bryter destruktiva och farliga beteenden.

- Insatser av den typ som socialnämnden pekar på i sin delstrategi ska riktas till avhoppare som vill lämna den extrema rörelsen.

## **5. Drabbade av extremism ska få stöd och trygghet.**

- Staden kan ge stöd till individer, organisationer eller andra sammanslutningar som drabbats av våldsbejakande extremism.

Under hösten har en lokal samordnare för frågor kring våldsbejakande extremism anställts inom socialförvaltningen.

Kommunstyrelsen framhåller att ett Stockholm som håller samman minskar extremismens grogrund och är själva förutsättningen för strategin. Det förebyggande arbetet kräver samverkan med civilsamhället men det kräver också samarbete mellan olika delar i staden samt relevanta myndigheter.

Arbetsmarknadsförvaltningen har även tagit del av Försvarshögskolans rapport *Förebyggande av våldsbejakande extremism på lokal nivå* (2015). Enligt rapporten krävs nödvändigtvis inte att nya strukturer och organisationer inrättas på lokal nivå i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Tidigare utredningar pekar på att mycket kan göras inom befintliga strukturer. Vidare framhålls i rapporten att det har funnits en avsaknad av strukturerat arbete inom området. Det är viktigt att samordningsformer och strukturer finns som länkar samman de individuella insatserna genom hela förebyggandekedjan. Det behövs en utarbetad lägesbild och gemensam problembild samt en inventering av existerande, tillgängliga och framtida resurs- och kontaktpersoner.

Arbetsmarknadsnämndens insatser inom utbildning och arbete är viktiga redskap för att reducera utanförskap. Nämndens verksamheter arbetar indirekt för att stärka människors självbild och integrering i arbetslivet och samhället. Förvaltningen anser att detta är hörnstenar i att skapa jämlika förutsättningar och villkor för människors levnadssituation, och som möjligen på sikt kan motverka extremism. Arbetsmarknadsförvaltningen tror dock att orsakerna till varför en individ väljer att tillhöra en grupp inom våldsbejakande extremism är komplex. Detta stöds av försvarshögskolans rapport *"Förebyggande av våldsbejakande extremism på lokal nivå"* (2015) där utanförskap och social orättvisa identifieras som en av flera möjliga bakgrundsfaktorer.

## **Socialnämnden**

**Socialnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2015 att hänvisa till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

*Särskilt uttalande* gjordes av vice ordföranden Andrea Ström m.fl. (M) och ledamoten Isabel Smedberg Palmqvist (L), *bilaga 1*.

*Ersätтарыttrande* gjordes av Stina Bengtsson (C) och Sofia Modigh (KD) som anslöt sig till det särskilda uttalandet av vice ordföranden Andrea Ström m.fl. (M) och ledamoten Isabel Smedberg Palmqvist (L).

**Socialförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 30 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Lotta Edholm och Joar Forssell (båda FP) lyfter i sin motion en aktuell och angelägen fråga om hur arbetet mot våldsbejakande extremism ska bedrivas i staden. Det är viktigt att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Det pågår ett arbete i staden med den inriktning som motionärerna efterfrågar. Kommunfullmäktige kommer

under 2015 att besluta om en stadsövergripande plan mot våldsbejakande extremism

Förvaltningen menar att grunden för arbetet mot våldsbejakande extremism är att värna det demokratiska samhället. Ett av stadens inriktningsmål under tiden fram till 2018 är ett demokratiskt hållbart Stockholm där arbetet med de mänskliga rättigheterna stärks, diskriminering motverkas och alla invånare garanteras samma rättigheter och möjligheter. Stadsdelsnämnderna är viktiga verktyg i ett långsiktigt demokratiarbete. Facknämnderna har också ansvar för att medverka i detta arbete.

Vid socialnämndens sammanträde 27 januari 2015 fick socialförvaltningen i uppdrag att utforma en strategi mot våldsbejakande extremism. Socialnämnden beslutade 19 maj 2015 om att för egen del godkänna förvaltningens förslag till strategi mot våldsbejakande extremism (dnr 3.1.2-182/2015) samt överlämna ärendet till kommunstyrelsen.

Socialförvaltningen har i augusti 2015 tillsatt en samordnare som ska arbeta mot våldsbejakande extremism inom socialtjänsten. Denne ska arbeta förebyggande, med stöd till anhöriga och med metodutveckling.

Kommunstyrelsen har i juni 2015 skickat socialnämndens förslag till strategi mot våldsbejakande extremism på remiss till samtliga stadsdelsnämnder, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, stadsledningskontoret, Stockholms stadshus AB, Polismyndigheten i Stockholm, Nationella operativa avdelningen (Rikspolisén), Säkerhetspolisen (Säpo), Brottsförebyggande rådet, FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut), Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Länsstyrelsen i Stockholms län, EXPO, Exit Fryshuset, Sveriges kvinnolobby, Stockholms läns landsting, Sveriges juridiska råd, Sveriges muslimska råd samt Sveriges kristna råd. Remisstiden går ut 28 september 2015.

I remitteringsbrevet anges att Stockholms stad under 2015 kommer att besluta om en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. Ett Stockholm som håller samman minskar extremismens grogrund och är själva förutsättningen för strategin. Strategin ska visa ett gemensamt ställningstagande från det demokratiska samhället mot extrema rörelser.

Vidare anges att socialnämnden har skrivit fram utgångspunkter för socialtjänstens arbete samt anges i remitteringsbrevet ett antal utgångspunkter för det fortsatta arbetet med den stadsövergripande strategin. Dessa är följande.

1. Rekrytering till våldsbejakande extremism ska motarbetas.
2. Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i hela staden.
3. Staden ska utveckla samarbetet med polisen.
4. Stöd ska ges för att hoppa av och långvarigt lämna destruktiva miljöer.
5. Drabbade av extremism ska få stöd och trygghet.

## Utbildningsnämnden

**Utbildningsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

*Särskilt uttalande* gjordes av Cecilia Brinck m.fl. (M) och Jan Jönsson (L), *bilaga 1*.

*Ersättaryttrande* gjordes av John Kåberg (C) och Christian Carlsson (KD) som hänvisade till det särskilda uttalandet gemensamt från (M) och (L).

**Utbildningsförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 28 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Skolan har i läroplanen ett uppdrag att förmedla en demokratisk värdegrund. Under innevarande och kommande år planeras en rad insatser inom värdegrundsområdet. Under 2015 finns ett extra anslag riktat till förskola och skola för att stärka kunskaperna inom området värdegrund, normkritik och HBTQ. Förvaltningen har också under våren 2015 erbjudit skolorna kostnadsfria föreläsningar av stiftelsen Expo. Utöver det finns stödmaterial och annan information att tillgå hos den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism.

Utbildningsförvaltningen samverkar vidare med socialtjänsten och polisen i stadsdelarna. I dokumentet ”Stödmaterial för samverkan mellan stadsdelsnämndens verksamheter och skolan” beskrivs denna samverkan. Alla skolor har också tillgång till stödmaterialen ”Hot och våld i skolan”<sup>1</sup> samt ”Väpnat våld i skolan – hur skolor kan agera om det händer”<sup>2</sup>.

Stadens skolor gör, med stöd av central förvaltning, ett omfattande arbete varje år med att främja likabehandling och kartlägga och motverka diskriminering och trakasserier. Detta arbete tillsammans med innehåll i läroplanen och kurs- och ämnesplaner ger skolans personal och elever stort utrymme för diskussioner om värderingar och ideologier. Utöver det ordinarie arbetet tillkommer dessutom ett extra anslag för värdegrund, normkritik och HBTQ-frågor som möjliggör föreläsningar och utbildningar på skolorna. Förvaltningen anser att behovet av ökad kunskap kan tillgodoses inom ramen för de planerade åtgärderna under innevarande och kommande år.

---

<sup>1</sup> ”Hot och våld i skolan” (2014), Stockholms stad

<sup>2</sup> ”Väpnat våld i skolan – hur skolor kan agera om det händer” (2014), Skolverket

Det är av största vikt att skolan tidigt fånga upp signaler från elever som riskerar att fara illa. En indikator kan vara hög skolfrånvaro och låg måluppfyllelse. Sedan våren 2013 bedrivs ett pilotprojekt i samverkan mellan skola och socialtjänst, PPSS.<sup>3</sup> Projektets intention är att stödja elever som har hög skolfrånvaro och låg måluppfyllelse. Målgruppen är elever i år 7-9. Åtta stadsdelsförvaltningar och 16 skolor är knutna till projektet. En stärkt samverkan mellan skola och socialtjänst innebär för föräldrar och elev att målinriktade insatser mellan skolans elevhälsoteam, (skolhälsa, kurator, psykolog) och socialtjänsten stärks. Årsredovisningar från stadsdelarna visar sammantaget att 150 elever hittills erhållit riktat stöd från PPSS.

## **Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd**

**Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Benjamin Dousa m.fl. (M), *bilaga 1*.

*Särskilt uttalande* gjordes av ordföranden Mia Päärni m.fl. (S) och Demba Bah m.fl. (MP), *bilaga 1*.

*Särskilt uttalande* gjordes av Burhan Yildiz (L), *bilaga 1*.

**Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 10 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar uppfattningen att en sammanhållen och demokratiskt hållbar stad utgör grunden för att extrema rörelser inte ska få fäste i samhället. Förvaltningen delar också uppfattningen att samverkan är en viktig utgångspunkt för ett framgångsrikt arbete mot våldsbejakande extremism. Det är angeläget att frågor om våldsbejakande extremism samordnas centralt i staden, här innefattas också samordning med andra myndigheter och organisationer. För att samverkan ska ge goda effekter krävs en tydlig ansvarsfördelning. Förvaltningen ser positivt på det förslag till ansvarsfördelning som redovisas i Socialnämndens delstrategi, liksom på finansrotelns förslag till handlingsplaner med tydliga ansvarsområden.

Förvaltningen bedömer att den lokala samverkan i stor utsträckning kan ske inom befintliga samverkansstrukturer. Trots detta kan det finnas behov av att anpassa och utveckla samordningsstrukturen efter frågornas särskilda karaktär. Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsförvaltningar och ett antal lokala aktörer i Järvaområdet har tillsammans utformat en broschyr som åskådliggör samverkan i denna fråga.

---

<sup>3</sup> Delrapport pilotprojekt samverkan skola och socialtjänst september 2014, dnr 1.7.1-121/2014

Förvaltningen ser gärna att gemensamma utbildningssatsningar äger rum. Sådana satsningar bidrar även till en tydligare och mer samstämmig kommunikation med invånare. En central insamling av ”goda exempel” kan också bidra i arbetet.

Internet och andra sociala medier är viktiga källor för påverkan och rekrytering till våldsbejakande rörelser. Statens Medieråd publicerade 2013 en rapport om våldsbejakande och antidemokratiska budskap på internet. I rapporten understryks vikten av att i så låga åldrar som möjligt säkerställa en instinktiv källkritisk hållning. Det är angeläget att stadens medarbetare som möter ungdomar får information och kunskap om sociala mediers betydelse i frågor som rör våldsbejakande extremism. En central koordinering när det gäller internet och sociala medier är önskvärd.

Finansroteln betonar att det är angeläget att staden kan ge stöd till personer som drabbats av våldsbejakande extremism. I socialnämndens delstrategi konkretiseras behovet av anhörigstöd. Inom staden finns anhörigkonsulenter med uppdrag att erbjuda stöd och underlätta för de personer som vårdar eller ger omsorg till en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller har en funktionsnedsättning. Förvaltningen bedömer att en motsvarande stödfunktion för anhöriga som drabbats av våldsbejakande extremism skulle kunna vara en möjlig insats.

Utbildning och arbete för ungdomar är förutsättningar för social hållbarhet. Förvaltningen ansvarar för pilotprojektet ”Samverkan skola och socialtjänst” som ska bidra till att fler ungdomar får gymnasiebehörighet och så småningom fotfäste på arbetsmarknaden. Förvaltningen bedriver också ett långsiktigt förebyggande arbete genom åtta möteplatser för ungdomar, fältassistenter, medborgarvårdar och ungdomsvårdar, feriearbeten och en omfattande lovverksamhet. Som framgår av socialnämndens delstrategi har Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning också inlett samverkan med religiösa samfund i stadsdelsområdet. Sammantaget skapar detta möjligheter att komma i kontakt med ungdomar som riskerar att radikaliserar. Delar av verksamheten kan dock behöva anpassas och nya metoder prövas för att i ännu större utsträckning kunna förebygga och hindra rekrytering till våldsbejakande extremism.

En övervägande del avhoppare och personer som kommer hem från strider utomlands är i stort behov av stöd och vård. Vårdcentralerna utgör första linjens mottagning för psykisk ohälsa. Förvaltningen vill därför understryka vikten av att landstinget och psykiatri tydligare görs delaktiga i efterperspektivet och att samverkan inleds. En central samordning kring ett sådant uppdrag bör övervägas. I övrigt anser förvaltningen att den nationella samordnarens utredning av möjligheterna att starta en avhopparverksamhet ska avvaktas.

## **Skärholmens stadsdelsnämnd**

**Skärholmens stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 29 oktober 2015 att godkänna förvaltningens svar på remissen.

*Särskilt uttalande* gjordes av vice ordförande Jan Jönsson, m.fl. (L), Elisabeth Johnson m.fl. (M) och Erik Sihlberg (C), *bilaga 1*.

*Ersättningsutlåtande* gjordes av Thomas Flank (KD), *bilaga 1*.

**Skärholmens stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 1 oktober 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunfullmäktige planerar under hösten 2015 att fatta beslut om en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. Som en del i detta arbete har socialnämnden fått i uppdrag att under våren utforma en delstrategi mot våldbejakande extremism. Den stadsövergripande strategin ska ta sin utgångspunkt i följande delar:

1. Rekrytering till våldbejakande extremism ska motarbetas.
2. Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i hela staden.
3. Staden ska utveckla samarbetet med polisen.
4. Stöd ska ges för att hoppa av och långvarigt lämna destruktiva miljöer.
5. Drabbade av extremism ska få stöd och trygghet.

Skärholmens stadsdelsnämnd har tidigare fått möjlighet att yttra sig över strategin mot våldsbejakande extremism och beslutade vid nämndsammanträde den 24 september 2015 att ställa sig positiv till det arbete som görs. En samordning över staden och ökad kunskap om tidiga tecken på radikaliserings och stöd till anhöriga, både inom stadens verksamheter och i civilsamhället i stort, är viktiga steg i att motverka våldsbejakande extremism. Stadsdelsförvaltningen anser därmed att de förslag motionärerna framför i stort sammanfaller i det arbete som nu görs inom ramen för strategin mot våldsbejakande extremism.

Motionärerna menar vidare att kommunen omedelbart måste säkerställa att inga stöd eller lokaler direkt eller indirekt går till våldsbejakande extremism. Skärholmens stadsdelsförvaltning är helt eniga med motionärerna angående detta. Stadsdelsnämnden har antagit riktlinjer för föreningsbidrag vilka styr att bidrag endast beviljas pensionärsföreningar och vissa kulturprogram.

Stadsdelsförvaltningen föreslår därför att motion (2015:43) om att ta krafttag mot våldsbejakande extremism av Lotta Edholm och Joar Forsell (båda FP) anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

## **Älvsjö stadsdelsnämnd**

**Älvsjö stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

*Särskilt uttalande* gjordes av Emelie Roxby Schüsseleder (V), Majvi Andersson m.fl. (S) och Viktor Morawski m.fl. (MP), *bilaga 1*.

*Ersättaryttrande* gjordes av Anna Göthner (Fi) som instämde i särskilt uttalande gjort av Emelie Roxby Schüsseleder (V), Majvi Andersson m.fl. (S) och Viktor Morawski m.fl. (MP)

**Älvsjö stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 18 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget och menar att de olika delarna på lämpligt sätt kan arbetas in i den stadsövergripande strategin mot våldsbejakande extremism som tas fram under hösten 2015.

Förvaltningen föreslår därmed att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

## **Reservationer m.m.**

### **Arbetsmarknadsnämnden**

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Johanna Sjö m.fl. (M), Hanna Gerdes (L) samt Johan Fälldin (C) enligt följande.

Arbetet mot våldsbejakande extremism är en prioriterad uppgift för varje demokratiskt samhälle. Som förvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande pågår ett arbete under kommunstyrelsen med att ta fram en stadsövergripande strategi för arbetet mot extremism. Folkpartiet följer det arbetet noga och anser att de punkter som motionen tar upp är fortsatt relevanta i det arbetet, bland annat vad gäller vikten av ökad kunskap och stöd till avhoppare och anhängare.

Det är avgörande att strategin undviker tidigare begångna misstag och ger ett handfast och vetenskapligt underbyggt underlag för stadsdelarnas och facknämndernas arbete mot våldsbejakande extremism. Som motionärerna skriver måste ett förebyggande arbete kombineras med rättsvårdande insatser för att gripa och lagföra människor som begår våldsamma handlingar. De som möter invånare i riskzonen för radikaliserings måste veta vad man ska titta efter och hur man ska agera om man märker att någon håller på att hamna i en radikal miljö.

*Ersättningsutredning* gjordes av Ofelia Namazova (KD) enligt följande.

Arbetet mot våldsbejakande extremism är en prioriterad uppgift för varje demokratiskt samhälle. Som förvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande pågår ett arbete under kommunstyrelsen med att ta fram en stadsövergripande strategi för arbetet mot extremism. Folkpartiet följer det arbetet noga och anser att de punkter som motionen tar upp är fortsatt relevanta i det arbetet, bland annat vad gäller vikten av ökad kunskap och stöd till avhoppare och anhängare.

Det är avgörande att strategin undviker tidigare begångna misstag och ger ett handfast och vetenskapligt underbyggt underlag för stadsdelarnas och facknämndernas arbete mot våldsbejakande extremism. Som motionärerna skriver måste ett förebyggande arbete kombineras med rättsvårdande insatser för att gripa och lagföra människor som begår våldsamma handlingar. De som möter invånare i riskzonen för radikaliserings måste veta vad man ska titta efter och hur man ska agera om man märker att någon håller på att hamna i en radikal miljö.

## **Socialnämnden**

*Särskilt uttalande* gjordes av Andrea Ström m.fl. (M) och Isabel Smedberg Palmqvist (FP) enligt följande.

Arbetet mot våldsbejakande extremism är en prioriterad uppgift för varje demokratiskt samhälle. Som förvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande pågår ett arbete under kommunstyrelsen med att ta fram en stadsövergripande strategi för arbetet mot extremism. Alliansen följer det arbetet noga och anser att de punkter som motionen tar upp är fortsatt relevanta i det arbetet, bland annat vad gäller vikten av ökad kunskap och stöd till avhoppare och anhöriga.

Det är avgörande att strategin undviker tidigare begångna misstag och ger ett handfast och vetenskapligt underbyggt underlag för stadsdelarnas och facknämndernas arbete mot våldsbejakande extremism. Som motionärerna skriver måste ett förebyggande arbete kombineras med rättsvårdande insatser för att gripa och lagföra människor som begår våldsamma handlingar. De som möter invånare i riskzonen för radikaliserings måste veta vad man ska titta efter och hur man ska agera om man märker att någon håller på att hamna i en radikal miljö.

## **Utbildningsnämnden**

*Särskilt uttalande* gjordes av Cecilia Brinck m.fl. (M) och Jan Jönsson (L) enligt följande.

Arbetet mot våldsbejakande extremism är en prioriterad uppgift för varje demokratiskt samhälle. Som förvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande pågår ett arbete under kommunstyrelsen med att ta fram en stadsövergripande strategi för arbetet mot extremism. Vi följer arbetet noga och anser att de punkter som motionen tar upp är fortsatt relevanta i det arbetet, bland annat vad gäller vikten av ökad kunskap och stöd till avhoppare och anhöriga.

Det är avgörande att strategin undviker tidigare begångna misstag och ger ett handfast och vetenskapligt underbyggt underlag för stadsdelarnas och facknämndernas arbete mot våldsbejakande extremism. Som motionärerna skriver måste ett förebyggande arbete kombineras med rättsvårdande insatser för att gripa och lagföra människor som begår våldsamma handlingar. De som möter invånare i riskzonen för radikaliserings måste veta vad man ska titta efter och hur man ska agera om man märker att någon håller på att hamna i en radikal miljö.

De som kommer i kontakt med Stockholms unga, till exempel lärare och fritidspedagoger måste veta vilka riskfaktorer de ska hålla utkik efter. Att dessa personer har kunskap om vilka tecken och symboler som marknadsför våldsbejakande extremism är avgörande för att i ett tidigt skede upptäcka och hindra radikaliserings.

## Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Benjamin Dousa m.fl. (M) enligt följande.

1. Delvis godkänna förvaltningens förslag
2. Som svar på kommunstyrelsens remiss anför följande

Ett Rinkeby-Kista som inte uppmuntrar våldsbejakande extremism Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll.

Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller andra våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka

Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande

miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fänga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig.

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholms stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings.

I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och

insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med

verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhopparverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

*Särskilt uttalande* gjordes av ordföranden Mia Pärni m.fl. (S) och ledamoten Demba Bah m.fl. (MP) enligt följande.

Vi välkomnar arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism. I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet.

För att ett program mot våldbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att programmet fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver insatser eller samordning i de individuella fallen. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå alltid ske efter likabehandlingsprincipen. Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar genusperspektivet.

Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Det är viktigt att det blir en tydlig organisation och att kontaktvägarna är självklara. Vem har vilket ansvar? Vart vänder man sig om man i sitt arbete på en fritidsgård eller på jobbtorget möter extrema åsikter?

Sist men inte minst måste vi alla se att en av de stora utmaningarna kommer att vara att framgångsrikt arbeta med de värderingar som ligger till grund för den våldsbejakande extremismen. När det gäller det som framförallt är aktuellt hos oss, den våldsbejakande islamismen, så menar vi att det är några hundra personer (från hela Sverige) som har åkt för att med sitt liv som insats kriga för till exempel IS, så finns det tusentals personer till som stödjer åsikterna som ligger till grund för det. Det arbetet kommer att behöva göras på våra förskolor, skolor, fritidsgårdar och andra mötesplatser för barn och unga. Där kan bland annat Rinkeby-Kista vara en av de stadsdelar med störst utmaningar. Även här behöver staden ta ett samlat grepp och vara både ledande och delaktig i arbetet med att förebygga dessa värderingar samt ge personalen i alla våra verksamheter verktyg att möta barn och unga i samtal.

*Särskilt uttalande* gjordes av Burhan Yildiz (L) enligt följande.

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en "delstrategi" som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man

får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett starkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapportens rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- \* Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- \* En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

- \* Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- \* Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- \* Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- \* Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- \* Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

\* Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

\* Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikaliserings.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

## **Skärholmens stadsdelsnämnd**

*Särskilt uttalande* gjordes av vice ordförande Jan Jönsson, m.fl. (L), Elisabeth Johnson m.fl. (M) och Erik Sihlberg (C), enligt följande.

Arbetet mot våldsbejakande extremism är en prioriterad uppgift för varje demokratiskt samhälle. Just nu pågår ett arbete med att ta fram en stadsövergripande strategi för arbetet mot extremism. Folkpartiet och Alliansen följer det arbetet noga och anser att de punkter som motionen tar upp är fortsatt relevanta i det arbetet, bland annat vad gäller vikten av ökad kunskap och stöd till avhoppare och anhöriga.

Det är avgörande att strategin undviker tidigare begångna misstag och ger ett handfast och vetenskapligt underbyggt underlag för stadsdelarnas och facknämndernas arbete mot våldsbejakande extremism. Som motionärerna skriver måste ett förebyggande arbete kombineras med rättsvårdande insatser för att gripa och lagföra människor som begår våldsamma handlingar. De som möter invånare i riskzonen för radikaliserings måste veta vad man ska titta efter och hur man ska agera om man märker att någon håller på att hamna i en radikal miljö.

*Ersättningsyttrande* gjordes av Thomas Flank (KD), *bilaga 1*.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Folkpartiet har i sin motion lyft fram den islamistiska extremismen som en av tre hot mot våra grundläggande demokratiska värderingar.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i majoritetens strategi. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett läns-gemensamt centrum som jobbar med avhopparverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar,

skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a. Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiets oförmåga att hantera situationen leder idag till att planerade flyktingboenden sätts i brand på ett sätt som för tankarna tillbaka till 1990-talets högerextrema rörelser. Majoritet och staden måste ta frågan på allvar.

## **Älvsjö stadsdelsnämnd**

*Särskilt uttalande* gjordes av Emelie Roxby Schüsseleder (V), Majvi Andersson m.fl. (S) och Viktor Morawski m.fl. (MP) enligt följande.

Vi instämmer med förvaltningen att motionärerna lyfter fram ett antal bra förslag. Däremot är det beklagligt att föregripa det arbete som idag sker med att ta fram en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. Förslaget bör ses i sin helhet då vi exempelvis anser att ett kraftfullt och verksamt förebyggande arbete inte är ett hinder utan snarare en förutsättning och att det är viktigt att arbetet mot våldsbejakande extremism jämställdhetsintegreras. Vi anser att det är i det förebyggande arbetet som staden kan göra mest effekt och att det är där som fokus bör ligga.